DM MAGAZIN

SZENTES

Szentes nagyon régi település: már a honfoglalás idején laktak itt halászattal foglalkozó népek, és ebből a foglalkozási ágból nőtt ki az egyre terebélyesedő falu, majd évszázadok múltával a város. Érdekesen keveredik a szláv őslakosság és a honfoglaló magyarok nyomait jelző nevek egymásutánja, az egyes határrészek máig is fennmaradó elnevezése: például Zalota, Jak-sor, Kaján. A tatárdúlás, a törökvész ugyancsak nyomot hagyott a város életében, az ősök azonban mindig úrrá lettek a romboláson, és nemzedékek helytállása és munkája — hosszú egymásutánban — alakította ki végül a város állandó arculatát. Az örökváltság megfizetését követően — 1337-ben — a település büszkén viselte a „Szabad Szentes Városa" címet. Az 1848—49-es forradalom és szabadságharc idején Kossuth Lajos — mint annyi más magyar városban — Szentesen is megfordult, és gyújtó hatású toborzó beszédet mondott. A Bach-korszak sötétsége után érkezett el a város a századfordulóig, az agrárszocialista mozgalmak kialakulásáig, amelynek jelentős góca volt Szentes is. Az első világháború vérzivatarában született meg a dicsőséges 133 napi Tanácsköztársaság; a városban is megalakult a direktórium, és első intézkedései a szegény nép szociális helyzetének megjavítására irányultak.

Elevenek voltak a kubikos hagyományok, másrészt a szakszervezeti érdekvédelem is kibontakozott. A haladás helyi erői azt is elérték, hogy megépítették a munkásotthont, amelynek felavatásán Veres Péter is megjelent. A nagy magyar realista író, Móricz Zsigmond, 1935 októberében járt Szentesen, Rátkai Sándor kubikosnál, aki a következőket mondta neki: „... De itt a tél és semmi nincs. Majd megbolondulok, hogy mi lesz velünk a télen. Egy szem krumpli, egy rántásnak való liszt, zsír, egy szál szalma, fa, ruha, egyszóval semmi, de semmi sincs..."

A második világháborút nagyobb épületkár nélkül vészelte át a város — a visszavonuló németek 1944 őszén felrobbantották a tiszai vasúti hidat. Az előrenyomuló vörös hadsereg, a II. ukrán front katonái 1944. október 8-án felszabadították Szentest.

A munkásmozgalom mély gyökereit mutatja, hogy 1945 őszén az országban Csepel után Szentesen kapta az MKP a legtöbb szavazatot, a lakosság számához viszonyítva.

Szentes főtere

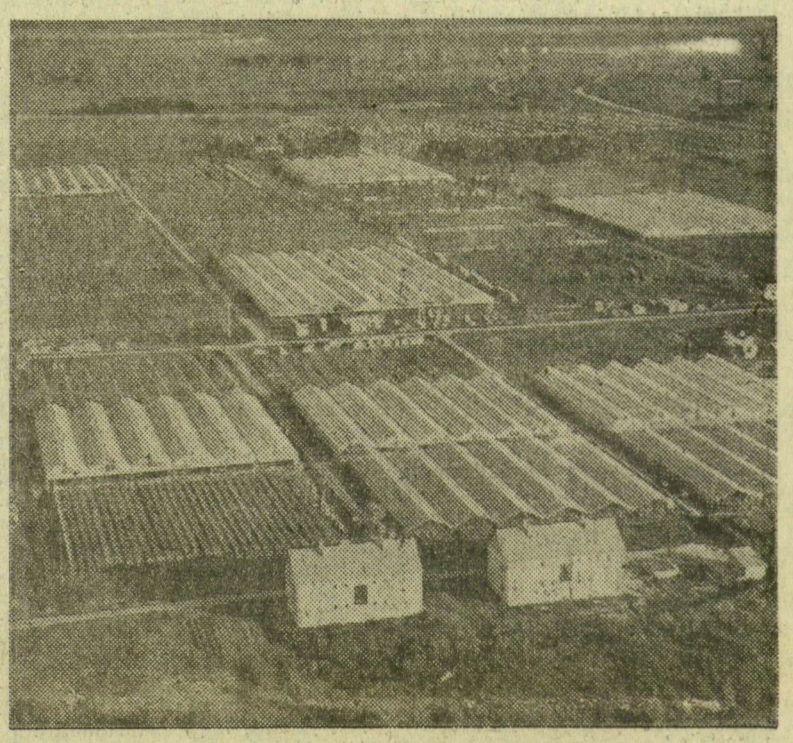

Üvegházak a szentesi határban

A szocializmus megváltoztatta a társadalmi viszonyokat: a földosztás visszajuttatta a parasztoknak ősi jussukat, a földet. Jellemző, hogy a felszabadulás előtt a megművelhető földterület kétharmadán hatszáz család gazdálkodott, egyharmadán pedig több mint négyezer. Megalakultak az első kisipari szövetkezetek, de ettől függetlenül nagyon sokan jártak el még ebben az időben vidékre dolgozni. Az ipart csupán a téglagyárak, a fűrésztelepek és a malmok adták a városban, és nem tudták foglalkoztatni a munkavállalókat.

Bár Szentes a viszonylag rendezett alföldi városok közé tartozott, mégis olyan volt, mint egy „lezárt szelence", amelyiket nem járja át a mozgás, a fejlődés levegője. A századfordulót megelőzően került a megyeszékhely Szentesre, és itt is maradt 1951-ig. Azzal, hogy másik Csongrád megyei város kapta meg a székhelyi jogot, észrevehetően visszavetette Szentest az előrehaladásban. Közel egy évtizedig — „szinte a levél sem rezdült" — emlékeznek ma is képletesen az 50-es évekre a helybeliek. Alapvető változást csak a párt iparpolitikája hozott. A 60-as években a mezőgazdaság kollektivizálásával párhuzamban létrejött az erőtakarmánygyár, a Kontakta gyáregység, a Vízmű Vállalat, a ruhaüzem, később az üzemanyaghordó-gyár, megvalósult a baromfi-feldolgozó vállalat rekonstrukciója, megépült az új téglagyár, ahol gáztüzelésű kemence működik, a legutóbbi években adták át az AFIT-szervizt, a HODGÉP gyáregysége megkezdte a billenőplatós pótkocsik előállítását. A város korszerű mezőgazdasággal és fejlett iparral rendelkező központ lett, amelynek szívóhatása egyre inkább érvényesül a környező községekkel kapcsolatban. Teljesen átrétegeződött a lakosság: ma már sokkal többen dolgoznak az iparban, építőiparban, kereskedelemben, mint a mezőgazdaságban, és jelentős a női munkavállalók száma. Megszűnt végérvényesen az az időszak, amikor a „kövködőn", a város főterén, a kubikosok vártak munkára, hogy betevő falat jusson a családnak. Ma mindennap lehet olvasni a tanácsháza folyosóira kiakasztott táblákról, hogy milyen segéd- és szakmunkásokat keresnek.

A belföldi fogyasztókon kívül külföldön is jól ismerik a nylonba csomagolt baromfihúst, ami kikerül — régi nevén — a „csirkegyárból". Hasonlóan exportál termékeiből a Kontakta gyáregység, a Háziipari Szövetkezet és több más üzem. Az új üzemek kialakításával elsősorban a foglalkoztatottsági problémák megoldása volt a cél.

A szentesi üzemek „felnőttek" a feladataikhoz: éppen napjainkban bízták meg a Kontakta gyáregységet a magyar elektrotechnikai iparban annyira hiányolt műszerszekrények központi előállításával. A ruhaüzem által gyártott munkaruhák az ország minden részébe eljutnak. A televízióadóállomás lehetővé teszi, hogy messzi körzetben is biztonságosan vegyék a Budapestről sugárzott műsort. Jelenleg az adótorony megerősítése folyik, és a közeljövő terveiben szerepel az URH-adó felszerelése, és a színes vétel kiterjesztése a televíziós programokra. Kiemelkedő szerepet játszik Szentes mint vasúti csomópont is: a vontatási főnökség motorvonatai és mozdonyai az egész Dél-Alföldet bejárják, és közvetlen gyorsvonati összeköttetés van Budapesttel.

A jó nevű termelőszövetkezetek közül is említést érdemel az Árpád Tsz, amely a területegységre eső hozamaival, valamint nagyüzemi zöldségtermelésével országos elismerést szerzett. Ma már a szentesi téeszekben dolgozó parasztemberek jövedelme megegyezik a munkásokéval, bár a munkakörülmények nem olyan kényelmesek a mezőgazdaságban, mint például a hideg-meleg vizes mosdókkal, öltözőkkel felszerelt és üzemi konyhát működtető Kontakta gyáregységben. Annak idején — tekintettel a hagyományos bolgárkertészetre — nagy kérdés volt, hogy sikerül-e a nagyüzemi termelést bevezetni a zöldségtermesztésben? Azóta ez a kérdés eldőlt, a téeszek javára, és az országban Szentesen található a legnagyobb összefüggő kertészeti üveg- és fóliafelület. Mintegy húsz termálkút ontja vizét a szentesi határban, és ezt a geotermikus energiát hasznosítják a nagyüzemi kertészetek, bár a termálvíz célszerű alkalmazásában még bőven akadnak tennivalók. A külföldi kiállításokon is megbecsülést szerzett a Szentesi Kertészeti Kutató Intézet, és ez számtalan arany-, ezüst- és bronzérem, valamint más díj bizonyítja. A tsz-ekben 1959 óta napjainkra a hektáronkénti búzatermés átlaga megkétszereződött, kukoricából ugyanez a szám 33,1 mázsáról 44,5 mázsára emelkedett, májusi morzsoltban számítva. A sertésállomány több mint háromszorosa az 1959. évinek, a szarvasmarha-állomány pedig közel hatszorosa. A zöldségtermesztés szolgálatában áll a MÉK-kirendeltség telepe, a kétszáz vagonos hűtőházzal, valamint a raktárakkal. Ezeknek a bővítése az idén megkezdődött. A korai zöldségfélékkel is megrakott exportvagonokat innen indítják útnak.

Az általános városfejlesztési célkitűzéseket áthatja az a törekvés, hogy kisebb helyen is lehet „nagyvárosi színvonalon" élni, ha a szolgáltatások, a közlekedés, a bolthálózat, a kommunális ellátottság eléri a kellő fejlettséget. A felszabadulás óta több mint háromezer új lakás épült a városban, és új lakónegyed jött létre a Marx tér beépítésével, valamint a Hámán Kató úton és a központban, a Klauzál utca szomszédságában. A városközpontban, a Kossuth téren, megépült az új hétemeletes lakó- és üzlettömb. Befejezés előtt áll a főtér rekonstrukciója, és nemrégiben készült el a modern burkolat a várost átszelő főútvonalon. A szennyvízhálózatot évekkel ezelőtt lefektették, és a közművesítés megoldott az új lakónegyedekben is. Jelenleg 1400 lakásban fűtenek gázzal, de egyre bővül a városban ez a szolgáltatás, az új gázvezetékek kiépítésével és a fogyasztók bekapcsolásával. Szinte az egész város belterületén minden lakásba eljut a középnyomású ivóvíz. A közlekedést segítik a helyi autóbuszjáratok. Megtalálható a városban a Patyolat vállalat felvevőhelyisége, a kisipari szövetkezetek is foglalkoznak a lakosságot érintő javításokkal. A kisiparosok létszáma kielégítő. Az idén megkezdik az új szolgáltatóház építését a főutcán.

A felszabadulás előtt egy középiskolája volt a városnak — ma pedig négy működik; erősáramú, közgazdasági-egészségügyi, mezőgazdasági jellegzel, a Horváth Mihály Gimnázium pedig több mint százéves múltra tekint vissza. Új általános iskolák is épültek, és legutóbb adták át rendeltetésének az ipari szakmunkásképző intézetet. Megtörtént a Tóth József Színházterem felújítása és ennek a berendezése, színpada, nézőtere a legigényesebb várakozást is kielégíti. Országos hírű kulturális és művészeti csoportok dolgoznak a városban: társastáncklub, irodalmi diákszínpad, amatőr filmezők klubja. A pedagógusok, orvosok, jogászok mellett megnövekedett az agrár-, valamint a műszaki értelmiségiek száma. A korábban megyei jellegű és jelenleg városi kórház a hozzá tartozó körzetben mintegy százezer ember betegellátásáról gondoskodik. Hamarosan átadják az új orvosi rendelőintézetet, ahol a járóbetegeket kezelik majd. Nagy dolog, hogy az elmúlt két évben 150 óvodai férőhely létesült a városban, a „Tízezer nap Szentesért" elnevezésű társadalmi munkaakció keretében.

A fejlesztési tervekben a városközponton kívül gondolnak a peremrészekre is: ezt bizonyítja a korszerű kereskedelmi hálózat, több új élelmiszer-áruház.

A kulturális élet egyik jellemzője, hogy mindig zsúfolt nézőtér előtt rendezik meg az irodalmi esteket, a filmszínházban az elmúlt évben 174 ezer főnyi közönség foglal helyet. Havonta 270 ezer napilap kel el a városban. 1968 óta jelenik meg a város havilapja, a Szentesi Élet. A 33 ezer lakosú városban a rádióelőfizetők száma több mint 9 ezer, a tévéelőfizetőké meghaladja a 7 ezret.

A város nagy szülöttei között említhetjük *Horváth* Mihályt, aki miniszter volt a 48-as kormányban, és elsőnek írt történettudományi munkákat magyar nyelven. *Tóth* József a múlt század második felében Budapest ünnepelt színésze volt. A nemrég elhunyt *Drahos* István fametsző művész ugyancsak ismertté tette a várost, akárcsak a négy évtizedig itt alkotó *Koszta* József, a magyar festőművészet egyik kiválósága. Szentesen él és dolgozik a magyar sebészet doyenje, *dr. Bugyi* István orvosprofesszor. A vidéki kórházak sorában a szentesi arról nevezetes, hogy itt izotóplaboratórium is működik, amely a modern diagnosztika szempontjából fontos.

A Koszta József Múzeumban található az ország második legnagyobb népvándorlás korabeli gyűjteménye. A szegvár-tűzkövesi leletek után most a vésztő-mágorhalmi ásatások anyagait publikálja a múzeum, ami szintén „régészeti szenzációnak" számít szakmai körökben. Nem kevésbé jelentős a Zeneiskola és a Könyvtár munkája a műveltség terjesztésében, a közízlés formálásában.

Az idén, szeptember végén újra megrendezett szentesi hetek — legkülönbözőbb kiállításokkal, bemutatókkal, előadásokkal, rendezvényekkel stb. — arról győzték meg a közvéleményt, hogy a városban és annak lakóiban továbbra is él a tenniakarás, a lendület. A felszabadulás óta eltelt harminc esztendő alatt többet fejlődött a város, mint a megelőző századok során együttvéve. Így bizonyítja Szentes a szocialista városfejlődés igazát.

SZABÓ RÓBERT

Exportcsomagolás a baromfifeldolgozóban